

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
Academic Leadership of School Administrators under
Roi Et Primary Educational Service Area Office 2

ณัฐ พละชัย,
ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Natt Phalachai,

Theeraphat Thinsandee

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus

Corresponding Author's Email: natt.pha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 20 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 29 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 31 ธันวาคม 2568

Received: September 20, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: December 31, 2025

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 335 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านใฝ่บริการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสมรรถนะ และด้านจริยธรรม 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่นี้ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทของบริบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; วิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, 2) to compare the perceptions of academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2, classified by position, education level, and work experience, and 3) to compile recommendations for enhancing the academic leadership of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. The samples were 335 participants consisting of school administrators and teachers, determined by using Krejcie and Morgan's sample size table. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Scheffe's method for pairwise comparison.

The findings revealed that: 1) the overall academic leadership of school administrators was at a high level. Considering each aspect, the order from highest to lowest mean scores was vision, service-mindedness, spirituality, competency, and ethics. 2) There were statistically significant differences in perceptions of academic leadership when classified by education level, position, and work experience. 3) Suggestions for developing academic leadership among school administrators include Leadership development in this area requires combining the use of technology to support teaching and learning with the strengthening of interpersonal relationships to build motivation and trust within teams, a characteristic of the close-knit rural context.

Keywords: Leadership; Academic; School Administrators

บทนำ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เนื่องจากผู้นำเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนนโยบาย การจัดการทรัพยากร และการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสังคมโลกและสังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้องค์กรการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกยุคใหม่ ในบริบททางการศึกษา “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” (Instructional Leadership) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ตลอดจนเป็นตัวกำหนดประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหลักในการนำความรู้ แนวคิด วิธีการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมและสนับสนุนครู

ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้เรียนและความเข้มแข็งของโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ยังคงพบประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการขาดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการศึกษา การให้บริการและสนับสนุนครูไม่ทั่วถึง การขาดพลังจิตวิญญาณที่สร้างแรงศรัทธาแก่บุคลากร ตลอดจนข้อจำกัดด้านสมรรถนะและการยึดมั่นในจริยธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ คุณภาพการเรียนการสอน และความเชื่อมั่นของชุมชนต่อสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการสำรวจภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยครอบคลุมทั้ง 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ วิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของยุคดิจิทัล การศึกษาในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืนบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบปัญหาหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ได้แก่ การขาดวิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้านหลัก คือ วิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม เพื่อเปรียบเทียบและหาแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล อันจะช่วยยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ทฤษฎีในการบริหารงาน บริหารคนเพื่อนำแนวคิด รูปแบบ กระบวนการ มาใช้ในการการบริหารสถานศึกษา การประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่างๆมาใช้ในการดำเนินงาน การบูรณาการเชิงวิธีการ กลยุทธ์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานด้านต่างๆของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิชาการ โดยผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการของ

สถานศึกษา โดยต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติการประเมินผล และปรับปรุงแก้ไขผู้บริหารต้องควรเน้นปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางวิชาการ อำนวยความสะดวกส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรสร้างแรงจูงใจในทางบวกส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้ทันต่อยุคไทยแลนด์ 4.0 ส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายรวมทั้งต้องทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือทางด้านวิชาการกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาการบริหารวิชาการเกิดความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และสนองตอบนโยบายการศึกษาของชาติ

3. การประยุกต์ การนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ ความรู้ในเรื่องหนึ่งๆมาปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์หรือบริบทนั้นๆ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การคิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องตามแนวคิดของ Tan (2010) อ้างถึงใน วชิระ ดวงมาตย์พล (2557) ซึ่งแบ่งองค์ประกอบของภาวะผู้นำเป็น 5 ด้าน มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายการศึกษาบัวเขต 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกออกถึงความมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ให้บุคลากรและบุคลากรภายนอกทราบเพื่ออธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา นำวิสัยทัศน์ไปสู่ปฏิบัติโดยมีรายละเอียดแต่ละด้านอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารมีภูมิความรู้ความหนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมกับฐานะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหาร เป็นที่ไว้วางใจแก่บุคลากร ดูแลเอาใจบุคลากรในโรงเรียนทุกคนอย่างมีคุณธรรม แสดงความชื่นชมบุคลากรและศิษย์ทุกคนที่ประพฤติปฏิบัติดี และเปิดโอกาสให้บุคลากรซักถามข้อสงสัยด้านการบริหาร

2) ด้านการให้บริการ (Service Mind) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความมีพฤติกรรมบริการในการให้บริการในด้านการศึกษาและดูแลความไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยผู้บริหารมีความจริงใจคอยให้ความช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเที่ยงธรรม ผู้นำหรือผู้บริหารมีหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและมีแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมบริหารกิจกรรมนักเรียน และยินดีรับฟังปัญหาด้วยความเต็มใจ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเทมีการวางแผนการบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3) ด้านจิตวิญญาณ (Spirituality) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำด้านต่างๆ แสดงออกว่าใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ พัฒนาสร้างสรรค์ไปในทางที่ดี แสดงออกถึงความมีจิตวิญญาณของความเป็นผู้นำในการให้ความรักและเอาใจใส่กับเพื่อนร่วมงาน การทุ่มเทเสียสละการทำงานในหน้าที่และการมุ่งประสิทธิผล โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่นำชื่นชม ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลาเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงออกทางกาย วาจา อย่างสง่างาม เหมาะสมกับ มีความจริงใจในการวางแผนกำหนดทิศทางองค์กรอย่างชัดเจน สามารถพูดโน้มน้าวให้หมู่ญาติหรือคนรอบข้างทำตามในสิ่งที่ตั้งใจ มีภูมิปัญญาและเขว่นไหวพริบในทุกๆด้าน

4) ด้านสมรรถนะ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถนำตนเอง ความสามารถนำผู้อื่นและรับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการนำองค์กรไปสู่การพัฒนา โดยผู้บริหารนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพจนเข้าใจได้ง่าย สามารถอธิบายแผนงาน วิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจนและนำมาปฏิบัติได้จริงเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงชัดเจนเข้าใจง่าย มีแนวคิดใหม่ๆ มีการวางแผนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ รอบคอบในการรับฟังข่าวสารจากแหล่งต่างๆอย่างมีเหตุผลและมีความรอบรู้ รู้กว้าง รู้ไกล ช่างสังเกต รู้จักฟังอยู่เสมอ

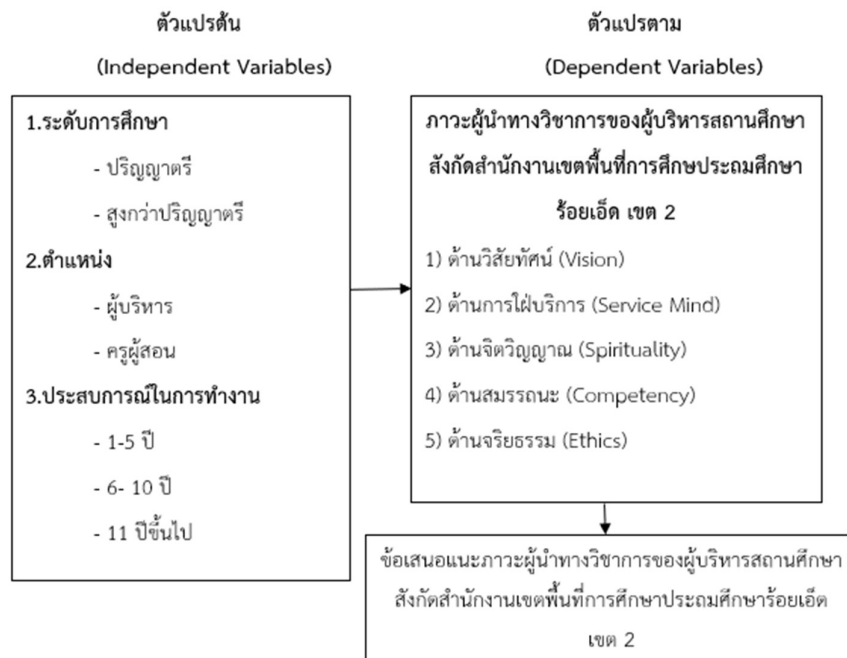
5) ด้านจริยธรรม (Ethics) หมายถึง คุณลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความมีจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์บริหารสถานศึกษาอย่างโปร่งใส และการยึดถือคุณธรรม โดยผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อหน้าและหลัง ประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองทำ ไม่ทำเรื่องที่เป็นความเสื่อมเสีย ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่เกิดขึ้นทั้งหมด มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีน้ำใจ ประรณาดต่อเพื่อนร่วมงาน ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่อเพื่อนร่วมงานด้วยจิตเมตตา ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติตามระเบียบ วางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาความยุติธรรมแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

Hallinger & Heck (1996) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็นสามประเภท คือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียนการบริหารจัดการการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน

McEwans (1998) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง เป็นภาวะผู้นำที่พัฒนามาจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นภาวะที่ผู้นำโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา อาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้ เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษาผู้นำเช่นนี้เรียกว่า ผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดงให้นักเรียนครูและบุคลากรเห็นว่าอะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน จำนวน 2,535 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608) ใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของครูต่อแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งแบบสอบถามเป็นลักษณะตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านวิสัยทัศน์ (Vision)
- 2) ด้านการให้บริการ (Service Mind)
- 3) ด้านจิตวิญญาณ (Spirituality)
- 4) ด้านสมรรถนะ (Competency)

5) ด้านจริยธรรม (Ethics)

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
3	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
1	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้ 1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านใฝ่บริการ ด้านจิตวิญญาณ ด้านสมรรถนะ และด้านจริยธรรม

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

โครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการในบริบทท้องถิ่น การวิจัยพบว่า แม้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการโดยทั่วไปมักเน้นบทบาทด้านวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาครู แต่ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 องค์ประกอบด้าน การใฝ่บริการ และ จิตวิญญาณ ความเป็นครู มีน้ำหนักสูงและมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความร่วมมือของครูและชุมชนมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ แสดงให้เห็นว่าบริบทชุมชนชนบทต้องการผู้นำที่มีความเอื้ออาทรและมีความผูกพันเชิงอารมณ์กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบภาวะผู้นำ ผลการจัดลำดับค่าเฉลี่ยองค์ประกอบภาวะผู้นำพบว่า ด้าน วิสัยทัศน์ อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ การใฝ่บริการ และ จิตวิญญาณ ขณะที่ด้าน สมรรถนะ และ

จริยธรรม อยู่ในระดับสูงแต่มีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการพัฒนาทักษะวิชาชีพและมาตรฐานทางจริยธรรมให้เท่าทันยุคดิจิทัล

ความแตกต่างตามคุณลักษณะส่วนบุคคล การเปรียบเทียบตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากและมีการศึกษาสูงมักแสดงบทบาทผู้นำเชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยเสริมภาวะผู้นำ

แนวทางพัฒนาที่เป็นบริบทจำเพาะ จากข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในพื้นที่ต้องผสมผสาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน เข้ากับ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อสร้างแรงจูงใจและความไว้วางใจในทีมงาน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทชนบทที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการเชิงผสมผสาน งานวิจัยนี้นำไปสู่การขยายกรอบความเข้าใจว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสมในยุคดิจิทัลควรผสมผสานมิติ วิสัยทัศน์-สมรรถนะ-จริยธรรม เข้ากับมิติ การให้บริการ-จิตวิญญาณ เพื่อให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและความผูกพันในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และนวัตกรรมการเรียนรู้ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน

1.2 นโยบายติดตามและประเมินผลเชิงพัฒนาสร้างระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณ (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) และเชิงคุณภาพ (ความพึงพอใจ ความผูกพันของครูและชุมชน) เพื่อใช้ข้อมูลเป็นฐานในการปรับปรุงนโยบายและการฝึกอบรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้บริหาร ครอบคลุมด้านวิสัยทัศน์ การให้บริการ จิตวิญญาณ สมรรถนะ และจริยธรรม

2.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) จัดประชุมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิค และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.3 การบูรณาการภาวะผู้นำกับงานวิชาการในโรงเรียนผู้บริหารใช้ผลวิจัยเป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของครูเชื่อมโยงภาวะผู้นำกับการจัดการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการใช้นวัตกรรมการสอน

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มณีนีรัตน์ สุดเต้. (2563). *ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วชิระ ดวงมัตย์พล. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบเหนือชั้นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *รายงานการบริหารจัดการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Buzzi, M. (1991). *Instructional leadership and school effectiveness*. New York: Teachers College Press.
- Hallinger, P., & Heck, R. H. (1996). Reassessing the principal's role in school effectiveness: 1980–1995. *Educational Administration Quarterly*, 32(1), 5–44.
<https://doi.org/10.1177/0013161X96032001002>
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. London: Routledge Falmer.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
<https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Larson, C. L., & others. (2006). *Leadership for learning: Instructional leadership in schools*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- McEwan, A. T. (1998). *Educational leadership: Culture and diversity*. Gateshead: Athenaeum Press.
- Schmidt, E., & Cohen, J. (2013). *The new digital age: Reshaping the future of people, nations and business*. New York: Knopf.
- Toffler, A. (1980). *The third wave*. New York: Bantam Books.